

## BOLALAR STOMATOLOGIYASIDA KARIYESNING ERTA PROFILAKTIKASI

Muallif: Dolimova Zulayho Jahongir qizi

Qo‘qon Universiteti Andijon filiali

Stomatologiya yo‘nalishi 1-bosqich 25 11 guruh talabasi

Email: zulayhodolimova738@gmail.com

Tel: +998910610113

**Anotatsiya:** Bolalar stomatologiyasida kariyesning erta profilaktikasi tish kasalliklarini oldini olish va umumiy sog‘likni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Bolalar davrida tish emalini mustahkamlash, ovqatlanish odatlarini tartibga solish va gigiena qoidalarini o‘rgatish orqali kariyes rivojlanishi kamayadi. Erta profilaktika dasturlari doirasida ota-onalarni va bolalarni tish yuvish texnikasi, florid preparatlari, parvarishlash va muntazam stomatologik ko‘riklar haqida xabardor qilish muhimdir. Klinik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bolalar davrida amalga oshirilgan profilaktik choralar tish kasalliklarini 40–60% ga kamaytiradi. Shuningdek, erta profilaktika bolalarda og‘riqsiz davolash tajribasini yaratadi, bu esa ularning tish sog‘lig‘iga bo‘lgan ijobiy munosabatini shakllantiradi. Zamonaviy texnologiyalar, shu jumladan lazer va digital diagnostika, bolalar stomatologiyasida erta kariyesni aniqlash va davolashda samaradorlikni oshiradi. Shu bois, bolalar stomatologiyasida erta profilaktika dasturlarini kengaytirish va targ‘ib qilish, sog‘lom avlodni tarbiyalashda muhim strategik yo‘nalishdir.

**Аннотация:** Ранняя профилактика кариеса у детей играет важную роль в предотвращении заболеваний зубов и поддержании общего здоровья. В детском возрасте укрепление эмали зубов, коррективировка пищевых привычек и обучение правилам гигиены снижают риск развития кариеса. Программы ранней профилактики включают информирование родителей и детей о технике чистки зубов, использовании фторсодержащих препаратов, уходе за зубами и регулярных стоматологических осмотрах. Клинические исследования

показывают, что профилактические меры, проводимые в детском возрасте, снижают заболеваемость кариесом на 40–60%. Кроме того, ранняя профилактика формирует у детей положительный опыт безболезненного лечения, что способствует выработке здоровых привычек. Современные технологии, включая лазеры и цифровую диагностику, повышают эффективность раннего выявления и лечения кариеса у детей. Поэтому расширение и пропаганда программ ранней профилактики кариеса у детей является стратегическим направлением формирования здорового поколения.

**Abstract:** Early prevention of caries in children is crucial for preventing dental diseases and maintaining overall health. Strengthening tooth enamel, regulating dietary habits, and teaching hygiene practices in childhood reduce the risk of caries development. Early prevention programs include educating parents and children on proper tooth brushing techniques, use of fluoride preparations, dental care, and regular dental check-ups. Clinical studies show that preventive measures taken in childhood reduce caries incidence by 40–60%. Furthermore, early prevention provides children with a pain-free treatment experience, fostering a positive attitude towards dental health. Modern technologies, including lasers and digital diagnostics, enhance the effectiveness of early caries detection and treatment in children. Therefore, expanding and promoting early caries prevention programs in pediatric dentistry is a strategic approach to nurturing a healthy generation.

**Kalit so‘zlar:** bolalar stomatologiyasi, kariyes, profilaktika, tish emali, florid, gigiena, erta davolash, sog‘lom tishlar

**Ключевые слова:** детская стоматология, кариес, профилактика, зубная эмаль, фтор, гигиена, раннее лечение, здоровые зубы

**Keywords:** pediatric dentistry, caries, prevention, tooth enamel, fluoride, hygiene, early treatment, healthy teeth

Kirish

Bolalar davrida tish sogʻligʻini saqlash muhim masala boʻlib, kariyes eng keng tarqalgan stomatologik kasallik hisoblanadi. Bolalarda kariyes rivojlanishining asosiy sabablaridan biri ovqatlanish odatlari, tish gigienasi va emal mustahkamligining yetarli darajada boʻlmashidir. Erta yoshda amalga oshirilgan profilaktik choralar nafaqat tish kasalliklarini oldini oladi, balki bolalarning umumiy sogʻligʻiga ijobiy taʼsir qiladi.

Bolalar stomatologiyasida erta profilaktikani amalga oshirish bir necha yoʻnalishda olib boriladi: tish yuvish va gigiena qoidalarini oʻrgatish, ovqatlanish odatlarini tartibga solish, florid preparatlari va tish kremi yordamida emalni mustahkamlash, shuningdek, muntazam stomatologik koʻriklar. Shu bilan birga, ota-onalarni jalb qilish muhim, chunki bolalar koʻpincha ota-onalar kuzatuv va nazorati ostida sogʻlom odatlarni oʻrganadi.

Soʻnggi tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, bolalar stomatologiyasida erta profilaktik dasturlar tish kasalliklarining rivojlanish xavfini sezilarli darajada kamaytiradi. Masalan, muntazam florid qoʻllanishi va toʻgʻri gigiena 40–60% ga kariyes paydo boʻlishini kamaytiradi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar, xususan lazer diagnostikasi va digital stomatologiya, erta kariyesni aniqlashda yuqori samaradorlikni taʼminlaydi.

Bolalarda kariyesning erta profilaktikasi nafaqat stomatologik, balki psixologik jihatdan ham muhimdir. Bolalar ogʻriqsiz va qulay davolash tajribasini olganda, ular tish sogʻligʻiga ijobiy munosabatni shakllantiradi, kelajakda sogʻlom odatlar hosil boʻladi. Shu sababli, bolalar stomatologiyasida erta profilaktika dasturlarini kengaytirish, ularni ilmiy asosda rivojlantirish va jamoatchilik orasida targʻib qilish dolzarb vazifa hisoblanadi.

#### Asosiy qism

##### 1. Bolalarda kariyes sabablari

Kariyes rivojlanishi koʻpincha mikroflora disbalansi, tish emali zaifligi va shakarli ovqatlarning koʻpligi bilan bogʻliq. Bolalar davrida ogʻiz boʻshligʻidagi bakteriyalar tish yuzasiga yopishadi, kislota ishlab chiqaradi va emalni shikastlaydi. Shuning uchun erta yoshda profilaktika muhim.

## 2. Tish gigienasi va to'g'ri yuvish texnikasi

Bolalarga to'g'ri tish yuvish texnikasini o'rgatish kariyes oldini olishning eng asosiy chorasi hisoblanadi. Bolalar 2–3 yoshdan boshlab tishlarni yuvishni o'rganishi kerak, ota-onalar kuzatuvini ostida 7–8 yoshgacha to'liq nazorat qilinadi. Shuningdek, tish ipi va maxsus bolalar tish kremi qo'llaniladi.

## 3. Florid preparatlari

Florid tish emalini mustahkamlaydi, kariyes rivojlanish xavfini kamaytiradi. Muntazam florid qo'llanishi, masalan, tish kremlari va laklar yordamida, bolalar stomatologiyasida samarali profilaktika hisoblanadi.

## 4. Ovqatlanish odatlari

Shakarli va gazlangan ichimliklar, tez-tez shirinlik iste'moli kariyes rivojlanishiga olib keladi. Bolalarda ovqatlanish tartibini nazorat qilish, shirinliklarni kamaytirish va to'g'ri ovqatlanishni o'rgatish muhim.

## 5. Stomatologik ko'riklar va erta davolash

Bolalarni 6 oyda bir marta stomatologga ko'rsatish, tish yuzasidagi o'zgarishlarni erta aniqlash va kerak bo'lsa davolashni boshlash imkonini beradi. Lazer diagnostikasi va digital texnologiyalar erta kariyesni aniqlashda yuqori aniqlik beradi.

## 6. Zamonaviy texnologiyalar

Lazer texnologiyasi bolalarda kariyesni aniqlash va davolashda qo'llaniladi. Lazer yordamida og'riqsiz va tez davolash mumkin, bu bolalarning psixologik qulayligini oshiradi. Digital stomatologiya esa tish yuzasini aniq skanerlash, kariyesni aniqlash va profilaktik choralarni rejalashtirish imkonini beradi.

## 7. Ijtimoiy va psixologik jihat

Bolalar davrida og'riqsiz davolash tajribasi sog'lom odatlarni shakllantiradi. Ota-onalarning jalb qilinishi bolalarning tish sog'lig'iga ijobiy munosabatini oshiradi va sog'lom avlod tarbiyasini ta'minlaydi.

### Takliflar

Bolalar stomatologiyasida erta profilaktika dasturlarini kengaytirish.

Maktab va bog'chalarda tish gigienasi bo'yicha ta'lim berish.

Ota-onalarni bolalar stomatologiyasida profilaktika choralariga jalb qilish.

Florid va lazer texnologiyalarini keng qo'llash.

Zamonaviy digital diagnostika vositalarini joriy etish.

### Xulosa

Bolalar stomatologiyasida kariyesning erta profilaktikasi tish kasalliklarining oldini olishda muhim strategik yo'nalish hisoblanadi. Tish emalini mustahkamlash, ovqatlanish odatlarini nazorat qilish, to'g'ri gigiena qoidalarini o'rgatish, florid preparatlari va lazer texnologiyasidan foydalanish bilan bolalarda kariyes rivojlanishini sezilarli darajada kamaytirish mumkin.

Erta profilaktika dasturlari bolalarda og'riqsiz va qulay davolash tajribasini yaratadi, bu esa tish sog'lig'iga ijobiy munosabatni shakllantiradi. Muntazam stomatologik ko'riklar va zamonaviy texnologiyalar yordamida bolalarda kariyesni erta aniqlash va davolash samaradorligi oshadi.

Shuningdek, ota-onalarning jalb qilinishi profilaktik choralarni kuchaytiradi, bolalar sog'lom odatlarni o'rganadi va kelajakda tish sog'lig'iga e'tibor beradi. Shu sababli, bolalar stomatologiyasida erta profilaktika dasturlarini rivojlantirish, targ'ib qilish va ilmiy asosda qo'llash muhim ahamiyatga ega.

Klinik amaliyot va tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, erta profilaktika bolalar sog'lig'ini yaxshilash, kariyes rivojlanishini kamaytirish va sog'lom avlodni tarbiyalashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar, lazer va digital diagnostika, bolalar stomatologiyasida erta kariyesni aniqlash va davolashda yuqori samaradorlikni ta'minlaydi.

### Adabiyotlar ro'yxati

1. O. Rustamova. Bolalar stomatologiyasi asoslari. Toshkent: Medpress, 2021, 120–140-b.
2. D. Tursunov. Kariyesning oldini olish metodikasi. Toshkent: TSTI nashriyoti, 2020, 88–102-b.

3. S. Akhmedov. Pediatric Dentistry: Early Prevention. London: Elsevier, 2019, 50–72 pp.
4. N. Karimova. Tish gigienasi va florid qo'llanilishi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti, 2022, 45–67-b.
5. J. Smith. Modern Techniques in Pediatric Dentistry. New York: Springer, 2020, 101–130 pp.
6. M. Parker. Early Caries Detection and Prevention. Berlin: Springer, 2018, 75–95 pp.